

Factsheet

Versnelling in het funderend onderwijs

Sommige leerlingen in het po en vo hebben behoefte aan extra uitdaging. Scholen kunnen dan, onder andere, een versnelde leerroute aanbieden. In deze factsheet onderzoeken we de loopbaan van twee groepen versnelde leerlingen: de herfstkinderen en de leerlingen die versneld hebben, maar geen herfstkind zijn.

Versnellen gebeurt vooral in het primair onderwijs. Deze leerlingen doen het goed in het vo: ze halen vaker een vwo-diploma. Maar niet allemaal houden ze hun versnelling vast: ze blijven ook vaker zitten dan reguliere leerlingen. Volgens wetenschappers zijn er een aantal mogelijke redenen dit verlies van versnelling kunnen verklaren.

Platform Beleidsinformatie

April 2015

Samenstelling

OCW/Kennis/Prognoses, scenario's en beleidsstatistieken

OCW/DUO/Informatieproducten

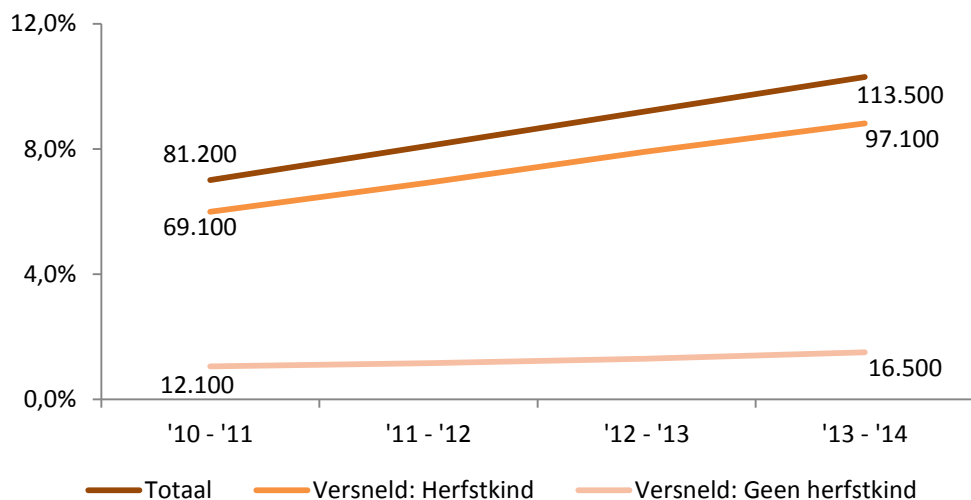
Centrum voor Begaafdheidsonderzoek (CBO)

kennis@minocw.nl

Hoeveel en welke leerlingen versnellen?

Figuur 1. Aandeel leerlingen dat versnelt in het po

Percentage ten opzichte van het totale aantal leerlingen in het po. De grafiek geeft een weergave van alle leerlingen die versneld hebben in groep 3 t/m 8.

PO: Ruim 10% van de leerlingen versneld

Het aantal leerlingen dat heeft versneld neemt de laatste jaren toe (figuur 1). In 2010-2011 heeft 7% van alle leerlingen versneld, terwijl in 2013-2014 10% heeft versneld.

Van de versnelde leerlingen in 2010-2014 is ruim 85% een herfstkind. Doorgaans hebben zij versneld gekleuterd.

In 2014 stroomde 6,5% van de po-leerlingen versneld het vo in.

VO: Minder dan 1% van de leerlingen versneld

In het vo versnellen weinig leerlingen: sinds 2006-2007 is dit 0,1% van het totaal aantal leerlingen in het vo. Dit percentage is stabiel over de jaren heen.

Dit percentage duidt op een heel kleine groep versnelde leerlingen in het vo. Verdere uitsplitsingen geven daarom weinig extra informatie.

Definities

Een versnelde leerling in het po doorloopt de opleiding in minder tijd dan er nominaal voor staat.

In het po is gekeken naar de leeftijd (afgerond op hele jaren) van leerlingen en naar het leerjaar waar ze inzitten. Is een leerling op 1 oktober minstens 1 jaar jonger dan verwacht, dan is er sprake van versnelling.

Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen herfstkinderen en versnelde leerlingen die geen herfstkind zijn. **Herfstkinderen** zijn kinderen die jarig zijn tussen 1 oktober en 1 januari. Deze kinderen hebben vaak versneld gekleuterd en zijn daarmee versneld doorgestroomd naar leerjaar 3.

Een versnelde leerling in het vo doorloopt de opleiding in minimaal 1 jaar korter dan er nominaal voor staat.

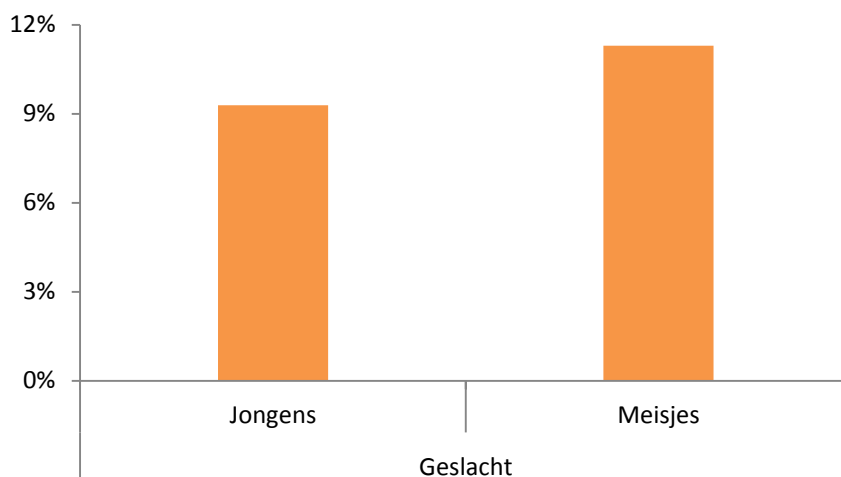
Er zijn twee mogelijkheden in het vo voor versnelling. Deze leerlingen hebben een klas overgeslagen of behalen hun diploma in minder tijd dan er nominaal voor staat.

Jongens versnellen het minst vaak

Meisjes versnellen vaker in het po dan jongens: respectievelijk ruim 11% en 9% in het schooljaar 2013-2014 (figuur 2). Over de afgelopen vier jaar is deze trend hetzelfde gebleven.

Figuur 2. Geslacht van leerlingen die versneld hebben in het po (2013)

Herfstkinderen en niet-herfstkinderen zijn hier samen genomen.

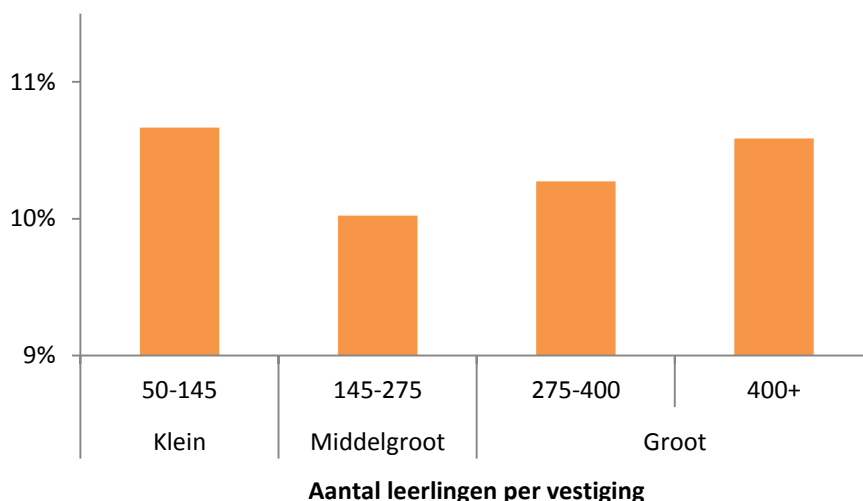

Minder versnelling op middelgrote scholen

Figuur 3 laat het aandeel leerlingen zien dat versneld heeft naar vestigingsgrootte van de school. Op grote scholen en kleine scholen is het aandeel leerlingen die versnellen groter dan op middelgrote scholen. In de afgelopen vier jaar is dit beeld nauwelijks veranderd.

Figuur 3. Aandeel leerlingen dat versneld heeft per vestigingsgrootte in het po (2013)

Herfstkinderen en niet-herfstkinderen zijn hier samen genomen.

Hoe succesvol zijn de leerlingen die versnellen in hun verdere loopbaan?

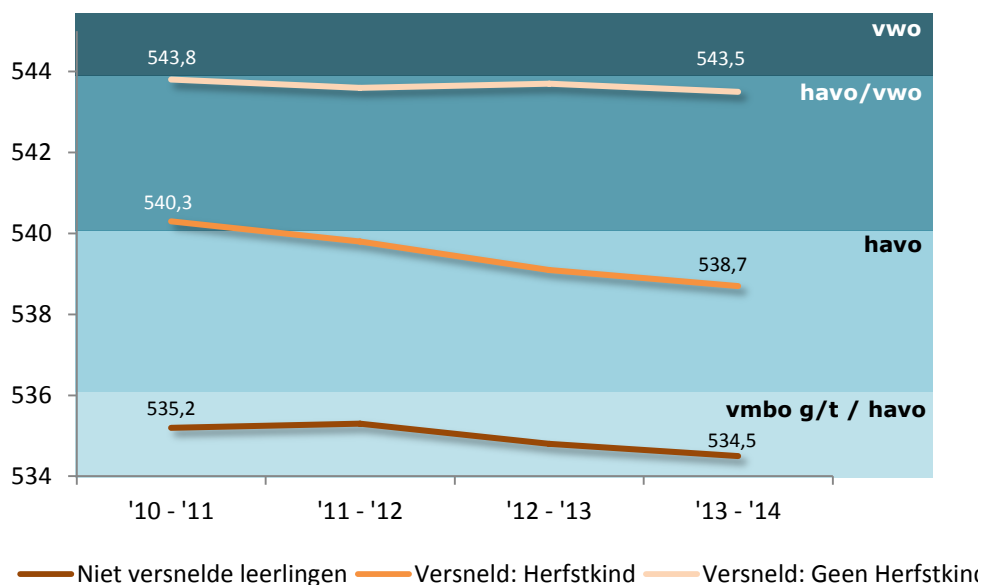
Leerlingen die versnellen in het po halen hogere citoscores

De gemiddelde citoscore in groep 8 van niet versnelde leerlingen ligt in 2013/2014 iets onder 535 (zie figuur 4). Leerlingen die versnellen halen een hogere gemiddelde score. De gemiddelde score van versnelde herfstkinderen is 539 en van de overige versnelde leerlingen 544.

Het valt op dat de score van herfstkinderen langzaam is afgenomen (een afname van 1,6 punt) en dat de gemiddelde score van de versnelde leerlingen die geen herfstkind zijn en de niet versnelde kinderen gelijk zijn gebleven. Samen met het toenemend aantal herfstkinderen zou dit een aanwijzing kunnen zijn dat scholen minder streng zijn geworden op het eerder door laten gaan van herfstkinderen naar groep 3.

Figuur 4. Gemiddelde citoscore in groep 8 van leerlingen in het po

Uitgesplitst naar de versnelling van leerlingen in het po. In het blauw wordt het corresponderende CITO-aanbeveling weergegeven.

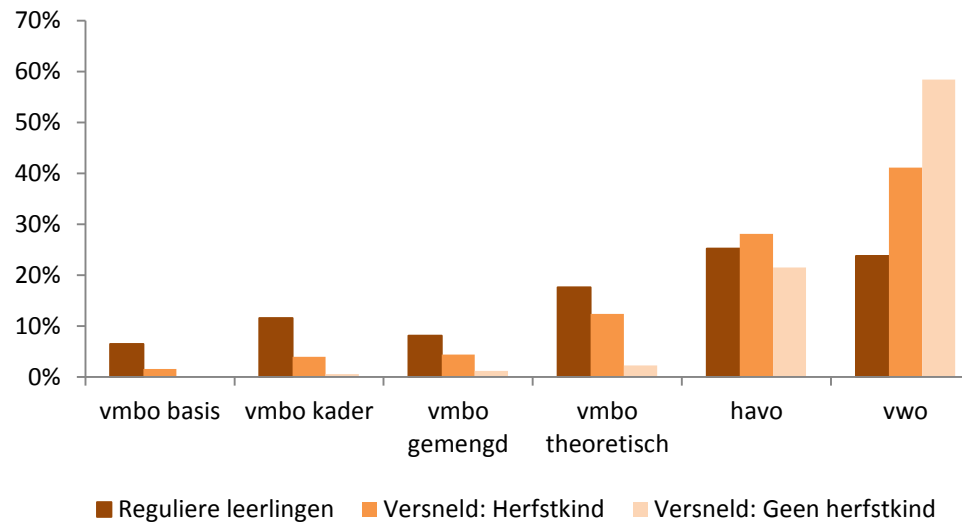

Leerlingen die versnellen komen vaker in het vwo

Zoals de gemiddelde citoscore doet verwachten, zitten leerlingen die in het po hebben versneld na 3 jaar vo vaker in het vwo (figuur 5). Van de versnelde niet-herfstkinderen zat in 2014 bijna 60% in het derde leerjaar van het vwo. Ook de herfstkinderen zitten vaker in het vwo (41%) of havo (28%) dan de reguliere leerlingen. Aan het vmbo nemen voornamelijk de reguliere leerlingen deel. Over de jaren heen blijft dit beeld hetzelfde.

Figuur 5. Positie in het derde leerjaar van het vo (2014)

Uitgesplitst naar de versnelling van leerlingen in het po. Dit cohort is in 2011 in het vo gestroomd.

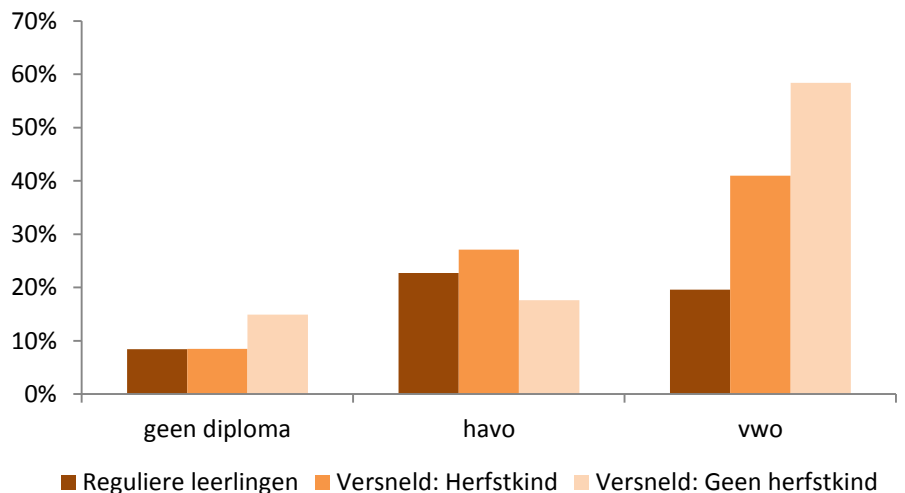
Leerlingen die versnellen krijgen vaker vwo diploma en geen diploma

Leerlingen die versnellen in het po halen vaker een vwo-diploma dan andere leerlingen in het vo (figuur 6). Dit verandert weinig over de jaren heen. Leerlingen die versnellen halen ook vaker een hoger gemiddeld eindcijfer op het centraal examen.

Tegelijk met deze gunstige resultaten, halen leerlingen die versnellen vaker dan andere leerlingen géén diploma in het vo.

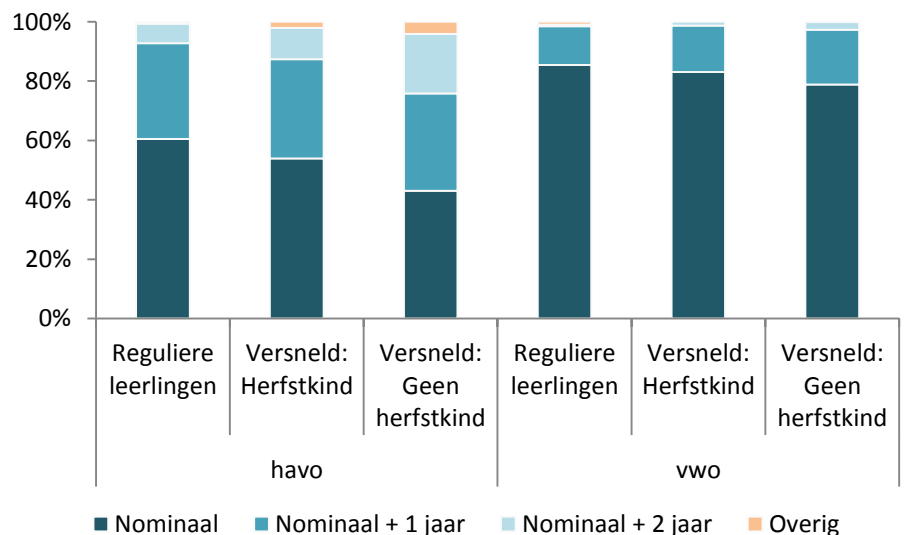
Figuur 6. Eerst behaalde diploma in het vo

Uitgesplitst naar de versnelling van leerlingen in het po. Dit cohort is in 2005 in het vo gestroomd.

Figuur 7. Verblijfsduur van leerlingen in het vo (2014)

Uitgesplitst naar de versnelling van leerlingen in het po. Dit cohort is in 2005 in het vo gestroomd.*

*De categorie overig zijn leerlingen in het vwo die hun vwo-diploma hebben gehaald in 9 jaar of langer (nominaal + 3) of in 5 jaar of korter (nominaal - 1). In de havo hebben deze overige leerlingen hun diploma gehaald in 8 jaar of langer (nominaal + 3).

Geen verschil in de verblijfsduur in het vwo

De verschillende groepen leerlingen verblijven ongeveer even lang in het vwo: reguliere leerlingen en versnelde leerlingen doen het even goed. In de havo is wel verschil te zien in de verblijfsduur. Reguliere leerlingen doorlopen het vaakst de havo nominaal. Herfstkinderen wijken nauwelijks af van de reguliere leerlingen wat betreft hun verblijfsduur in de havo. Wat opvalt is dat er het verschil in verblijfsduur in de havo vooral te vinden is in de leerlingen die 7 jaar (nominaal + 2 jaar) over de havo doen. Dit komt twee keer zo vaak voor bij de niet-herfstkinderen die versneld hebben.

Wat zijn de effecten van versnellen?

Positief cognitief effect van versnellen op de korte en lange termijn

Veel wetenschappelijke onderzoeken tonen positieve korte en lange termijn effecten van versnellen in het onderwijs aan (Zie bijvoorbeeld Colangelo, Assouline & Gross, 2004). Deze leerlingen behalen hogere prestaties op school dan niet versnelde leeftijdsgenoten, zoals ook zichtbaar is bij de versnelde leerlingen in Nederland.

Geen sterk bewijs voor schade aan sociaal-emotionele ontwikkeling bij versnelling

Een vaak genoemde zorg is dat leerlingen die versnellen hier nog niet sociaal-emotioneel klaar voor zijn. Zij zouden dan te maken krijgen met bijvoorbeeld sociale isolatie, stress of elitisme. Er is geen sterk wetenschappelijk bewijs voor deze bezorgdheid (zie bijvoorbeeld Rogers, 1991; Kent, 1992; Kulik, 2004; Steenbergen-Hu & Moon, 2011). Als er verschillen worden gevonden in de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen, zijn deze vaak in het voordeel van de leerlingen die versnellen (Steenbergen-Hu & Moon, 2011).

Blijven zitten in het vo kan komen door onvoldoende versnelling

Eén van de mogelijke verklaringen voor het relatief hoge aantal zittenblijvers in het vo onder de versnelde po-leerlingen kan zijn dat ze niet voldoende versnellen. Deze leerlingen hadden misschien later nog een keer moeten versnellen. Ook na jaarversnelling blijkt het belangrijk om een voldoende uitdagend en gedifferentieerd curriculum aan te bieden om onderpresteren te vermijden. Hiermee worden versnelde leerlingen in staat gesteld op hun eigen niveau te leren. Het kan ook zijn dat de versnelde leerling geselecteerd is op verkeerde criteria. Een instrument voor het beslissen voor versnellen kan handvatten bieden om op de juiste criteria te beslissen. Voorbeelden van criteria voor de selectie voor versnellen worden in figuur 8 gegeven. Het is belangrijk om te bedenken dat geen van deze criteria op zichzelf doorslaggevend kunnen zijn voor de beslissing, maar dat de afweging gebaseerd is op het totaal van deze kenmerken.

Figuur 8. Criteria voor het selecteren van leerlingen die kunnen versnellen

Bron: Versnellen zonder drempels (School aan zet, 2014).

- Aanleg en vaardigheden
- Behoeften van de leerling
- Werkhouding
- Sociale en emotionele ontwikkeling
- Fysieke ontwikkeling

Noot: Op elk van deze criteria kan een score worden behaald, die een indicatie geeft voor de onderwijsbehoefte van de leerling. De samenhang van deze criteria is uiteindelijk doorslaggevend voor de beslissing: het kan dus zijn dat een van de kenmerken ontbreekt of zwak aanwezig is, en toch versnellen de beste optie voor de leerling is.

Literatuurlijst

- Colangelo, N., Assouline, S., & Gross, M. U. G. (Eds.). (2004). *A Nation Deceived: How schools hold back America's brightest students*. Iowa City: University of Iowa.
- Rogers, K. B. (1991). *The relationship of grouping practices to the education of the gifted and talented learner: Research-based decision making series*. St. Paul, Minnesota: National Research Center on the Gifted and Talented.
- Kent, S. D. (1992). The effects of acceleration on the social and emotional development of gifted elementary students: A metaanalysis. *Dissertation Abstracts International*, 54(2-A).
- Kulik, J. A. (2004). Meta-analytic studies of acceleration. In N. Colangelo, S. G. Assouline, & M. U. M. Gross (Eds.), *A nation deceived: How schools hold back America's brightest students* (Vol. II, pp. 13-22). Iowa City, IA: Connie Belin and Jacqueline N. Blank International Center for Gifted Education and Talent Development.
- School aan zet (2014). *Versnellen zonder drempels*. Den Haag: School aan zet.
- Steenbergen-Hu, S. & Moon, S. M. (2011). The effects of acceleration on high-ability learners: A meta-analysis. *Gifted Child Quarterly*, 55, 39-53.